

ບົດຄັດຫຍໍ້

ອ່າງຮັບນໍ້າ ເຊກອງ, ເຊສານ, ແລະ ແລຊບ້ອກ:

ການປະເມີນປະເມີນຜົນ ທາງດ້ານ ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງ ລະບົບນິເວດນໍ້າຈືດ ໃນພາກພື້ນລຸ່ມແມ່ນໍ້າຂອງ

ແມ່ນໍ້າ ເຊສານ ແລຊບ້ອກ ແລະ ເຊກອງ (ແມ່ນໍ້າ 3S) ເປັນ ແມ່ນໍ້າທີ່ຮັບໃຊ້ປະຊາຊົນຈຳນວນປະມານ 3,4 ລ້ານຄົນ ໂດຍ ປະກອບເປັນອ່າງໄຕ່ງຍ່ອຍທີ່ສຳຄັນຂອງບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນໍ້າ ຂອງ ແລະ ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງສິ່ງທ້າທາຍທີ່ມີລັກ ສະນະ ສະເພາະເຈາະຈົງໃນທຸກຂົງເຂດ ຂອງອ່າງຮັບນໍ້າລຸ່ມແມ່ນໍ້າຂອງ ກຳລັງປະສົບຜົນພໍ້. ໂດຍກວມເອົາພຽງແຕ່ 10 % ຂອງອ່າງ ຮັບນໍ້າຂອງ, ແມ່ນໍ້າ 3S ໄດ້ສະໜອງເກືອບໜຶ່ງສ່ວນສີ່ຂອງ ການປ່ອຍນໍ້າ ແລະ ເກືອບ 15 ສ່ວນຮ້ອຍ ຂອງຕະ ກອນໄຫຼທັງ ໜົດຂອງແມ່ນໍ້າຂອງ - ເຊິ່ງໄດ້ສະໜອງສານອາຫານໃຫ້ແກ່ບຶງ ຕົງເລສາບ ແລະ ການປະມົງໃນພາກພື້ນດິນ ພ້ອມທັງ ສາມ ລ່ຽມປາກແມ່ນໍ້າຂອງ ທີ່ເປັນອຸ່ເຂົ້າອູ່ນໍ້າຂອງປະເທດ ຫວຽດນາມ. ໃນປັດຈຸບັນ ມີເຂື່ອນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ປະມານ 65 ເຂື່ອນ ເຊິ່ງເກືອບທັງໝົດແມ່ນເພື່ອສະໜອງພະລັງງານ ທີ່ ກຳລັງມີການດຳເນີນການຢູ່ ໃນລະບົບແມ່ນໍ້າ 3S, ທີ່ໄດ້ສົ່ງຜົນ ກະທົບໃຫ້ປະລິມານນໍ້າໄຫຼຕາມລະດູການ, ການໄຫຼຂອງຕະກອນ ແລະ ການເຄື່ອນຍ້າຍຖິ່ນຖານຂອງປາ. ການຂະຫຍາຍຕົວຂອງ ຂະແໜງກະສິກຳໃນເຂດແມ່ນໍ້າ 3S ມີທ່າແຮງທີ່ເຮັດໃຫ້ຄວາມ ຕ້ອງການໃນການນຳໃຊ້ ເພື່ອ ການເຮັດຊົນລະປະທານເພີ່ມ ຂຶ້ນ, ໂດຍສະເພາະກໍ່ແມ່ນໃນລະດູແລ້ງ ເຊິ່ງໄດ້ສ້າງຄວາມກົດ ດັນໃຫ້ແກ່ແຫຼ່ງຊັບພະຍາ ກອນນໍ້າອື່ນຂຶ້ນ.

ເພື່ອເປັນການສະໜັບສະໜູນຜູ້ຕັດສິນບັນຫາໃນການປະເມີນ ທາງເລືອກໄດ້-ເລືອກເສຍ ແລະ ກຳນົດບູລິມະສິດຕໍ່ກັບອະ ນາ ຄົດອ່າງຮັບນໍ້າຂອງແມ່ນໍ້າ 3S, ຄະນະຮ່ວມມື ທີ່ນຳພາໂດຍ ອົງການອະນຸລັກສາກົນ ໄດ້ນຳໃຊ້ ດັດສະນີຄວາມອຸດົມ ສົມບູນ ຂອງນໍ້າຈືດ (ຫຼື FHI), ເພື່ອວິເລີ່ມການປະເມີນຄວາມ ອຸດົມສົມບູນຂອງອ່າງຮັບນໍ້າໃນ 3 ອົງປະກອບ ຄື: ລະບົບ ນິເວດ, ການບໍລິການທາງນໍ້າ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງນໍ້າຂັ້ນມະຫາ ພາກ. ໂດຍໄດ້ເຮັດວຽກຮ່ວມກັບ ເຈົ້າໜ້າທີ່ລັດ ແລະ ອົງການ ຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດລັດ ຈາກ ປະເທດລາວ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ຫວຽດນາມ ໂດຍການຮ່ວມມືກັບເຄືອຂ່າຍຂອງໂຄງ ການ ການຈັດຕັ້ງການປຶກສາຫາລື ແລະ ການຄຸ້ມຄອງແມ່ນໍ້າ (BRIDGE) ຂອງອົງການສາກົນເພື່ອການອະນຸລັກທຳມະ ຊາດ (IUCN), ຄະນະຜູ້ຊ່ຽວຊານໄດ້ວັດແທກ 11 ຕົວຊີ້ວັດ, ເຊິ່ງ ປະກອບມີ 25 ຕົວຊີ້ວັດຍ່ອຍ, ໂດຍວັດແທກເປັນລະ ດັບ 0-100 ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການຕີຄວາມໝາຍມີຄວາມສະດວກອີ່ງຂຶ້ນ. ຜູ້ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງທີ່ເປັນຕາງໜ້າຂອງບັນດາກະ ຊວງ, ຄະນະ ກຳມະການແມ່ນໍ້າຂອງ ປະຈຳປະເທດ, ນັກຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ອົງ ການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ ໄດ້ປະກອບສ່ວນເຂົ້າ ໃນຂະບວນການ ແລະ ຊ່ວຍກຳນົດບູລິມະສິດສູງສຸດ. ການສຶກສາແບບຄົບຖ້ວນ ຄັ້ງທຳອິດ ຕໍ່ກັບຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງ ນໍ້າຈືດ ຂອງອ່າງຮັບ ນໍ້າ 3S ໄດ້ສະໜອງຂໍ້ມູນເລິກເຊິ່ງ ເພື່ອການວິເຄາະໃນອະນາຄົດ ຫຼື ເພື່ອການດຳເນີນການທາງດ້ານ ນະໂຍບາຍທີ່ອາດຈະເປັນໄປ ໄດ້.



Cambodia © Kristin Harrison & Jeremy Ginsberg



December 2016 Version 1.0

ຜົນໄດ້ຮັບຫຼັກ

- ອ່າງຮັບນໍ້າ 3S ໄດ້ຮັບຄະແນນ 66 ແຕ້ມ ສໍາລັບ ອົງປະກອບສໍາຄັນຂອງລະບົບນິເວດ, ຊື່ໃຫ້ເຫັນວ່າ ລະບົບນິເວດເອງນັ້ນ ມີຄວາມຄວາມອຸດົມສົມບູນໃນລະດັບປານກາງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ການສຶກສາ ແບບລະອຽດ ກ່ວາເກົ່າໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ເຖິງວ່າການປົກຫຸ້ມຜືນດິນຕາມທໍາມະຊາດ ແລະ ຄຸນະພາບຂອງ ນໍ້າ ຈະມີຄະແນນ ຂ້ອນຂ້າງສູງ, ແຕ່ກໍໄດ້ເຜີຍໃຫ້ເຫັນສັນຍານຂອງຄວາມກົດດັນ ໂດຍຜ່ານຕົວເລກທີ່ ສູງຂອງສັດນໍ້າຫຼາຍສາຍ ພັນທີ່ຖືກຄຸກຄາມ ແລະ ຮຸກຮານ.
- ຄະແນນ 80 ແຕ້ມ ສໍາລັບ ການບໍລິການທາງດ້ານລະບົບນິເວດ ສະແດງວ່າ ໂດຍລວມແລ້ວ ອ່າງຮັບນໍ້າ ສາມາດ ສະໜອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນທີ່ອາໄສນໍ້າດັ່ງກ່າວ, ແຕ່ວ່າ ມັນກໍມີຄວາມແຕກ ຕ່າງໃນແຕ່ລະປະເພດຂອງການບໍລິການ - ກໍຄື ການສະໜອງນໍ້າ ແລະ ມວນຊີວະ ແມ່ນໄດ້ຮັບຄະແນນ ສູງ, ແຕ່ວ່າ ສ້າງລະບຽບ ການຄຸ້ມຄອງການບໍລິການ ແມ່ນໄດ້ຮັບຄະແນນຂ້ອນຂ້າງຕໍ່າ.
- ຄະແນນໂດຍລວມຂອງ ອົງປະກອບ ທາງດ້ານການຄຸ້ມຄອງມະຫາພາກ ແລະ ພາກສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ແມ່ນ ໄດ້ 43 ແຕ້ມ, ແລະ ຕົວຊີ້ວັດຫຼັກທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ອົງປະກອບນີ້ ແມ່ນບໍ່ແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍ. ອົງປະກອບນີ້ ຖື ວ່າໄດ້ຮັບ ຄະແນນຕໍ່າທີ່ສຸດສໍາລັບອ່າງຮັບນໍ້າ, ແລະ ການປັບປຸງຄະແນນດັ່ງກ່າວນີ້ ຄວນຖືເປັນບູລິມະ ສິດສູງສຸດສໍາລັບ ຜູ້ຕັດສິນບັນຫາຂອງທັງສາມປະເທດ.
- ຄວາມກົດດັນຕໍ່າຂອງລະບົບນິເວດໃນປັດຈຸບັນ ແມ່ນການເຄື່ອນໄຫວຂອງເຂື່ອນ, ເຊິ່ງໄດ້ກໍ່ໃຫ້ເກີດມີ ການ ດັດສົມຢ່າງໃຫຍ່ຫຼວງ ຕໍ່ກະແສນໍ້າທໍາມະຊາດ ແລະ ການຫຼຸດອັດຕາການໄຫຼຂອງຕະກອນ. ນໍ້າແມ່ນ ໄດ້ຖືກກັກ ເກັບໄວ້ໃນລະດູຝົນ ແລະ ປ່ອຍອອກໃນລະຫວ່າງລະດູແລ້ງ, ແລະ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ຕະກອນ ປະລິມານຫຼວງຫຼາຍ ທີ່ບໍາລຸງລ້ຽງທີ່ດິນກະສິກໍາ ແລະ ການປະມົງໃນພື້ນທີ່ລຸ່ມເຂື່ອນຕາມທໍາມະຊາດ ແມ່ນໄດ້ຖືກກັກເກັບໄວ້ທີ່ ເຂດອ່າງເກັບນໍ້າແທນ.
- ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງພາກສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ໃນເຂດອ່າງຮັບນໍ້າ 3S ໄດ້ຮັບຄະແນນ 46 ແຕ້ມ ແລະ ຜູ້ມີ ສ່ວນ ກ່ຽວຂ້ອງກໍຖືອົງປະກອບດັ່ງກ່າວວ່າມີນໍ້າໜັກຫຼາຍທີ່ສຸດ (ລວມທັງ ສະພາບແວດລ້ອມທີ່ເອື້ອ ອໍານວຍ). ເວົ້າສະເພາະ, ການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນແມ່ນໄດ້ຮັບຄະແນນຕໍ່າ (41) ໃນທີ່ນີ້, ແລະ ພາກສ່ວນ ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້ສັງເກດ ເຫັນການຂາດແຄນການເຂົ້າເຖິງຂອງໜ່ວຍງານຕ່າງໆ ພາຍໃນປະເທດລາວກັນ ແລະ ລະຫວ່າງປະເທດ.

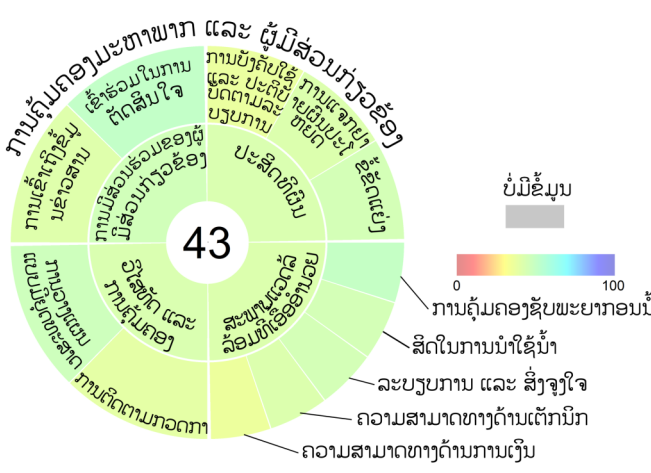
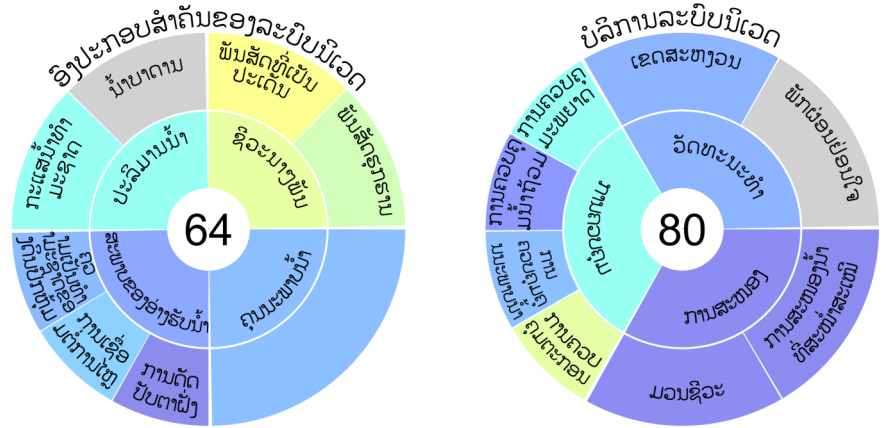
ສະຫຼຸບ ແລະ ບາດກ້າວຕໍ່ໄປ

ໂດຍລວມແລ້ວ, ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການປະເມີນ ອ່າງຮັບນໍ້າ 3S ແມ່ນຖືກກັບຄວາມຄາດໝາຍທີ່ວ່າ ອ່າງຮັບນໍ້າ ສາມາດ ຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຜືນຖານໃນປັດຈຸບັນ ແຕ່ ກໍສະແດງໃຫ້ເຫັນສັນຍານຂອງຄວາມກົດດັນ ທາງດ້ານນິເວດວິ ທະຍາ, ແລະ ມີລະບົບຄຸ້ມຄອງ ເຊິ່ງຈໍາເປັນຕ້ອງມີການປັບປຸງເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ການ ພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ຈະບໍ່ເບິ່ງຂ້າມຄວາມອື່ນຍິ່ງຂອງອ່າງຮັບນໍ້າ. ການປະເມີນ ດັດສະນີຄວາມ ອຸດົມສົມບູນຂອງນໍ້າຈືດ ຄັ້ງທໍາອິດນີ້ ໄດ້ກໍາ ນົດບັນຖັດຖານການວັດແທກທີ່ໂປ່ງໃສ ແລະ ສົມເຫດສົມຜົນ ແກ່ ຜູ້ບໍລິຫານຈັດການນໍ້າ ຂອງອ່າງຮັບນໍ້າ ແລະ ພາກ ສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ທີ່ສາມາດນໍາໃຊ້ເພື່ອສ້າງວິໄສທັດຮ່ວມກັນ ກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງຊັບພະຍາກອນນໍ້າ. ເນື່ອງຈາກອ່າງ ຮັບນໍ້າ 3S ມີການພັດທະນາຢ່າງໄວວາ ໂດຍເຂື່ອນ ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຈໍານວນຫຼາຍພວມມີການກໍ່ສ້າງ ໃນປະເທດລາວ ແລະ ກໍາປູເຈຍ, ການປັບປຸງບັນຖັດຖານການ ວັດແທກ FHI ໃຫ້ທັນການຢ່າງສະໝໍ່າສະເໝີ ຖືເປັນສິ່ງຈໍາເປັນ ເພື່ອຕິດຕາມ ການປ່ຽນແປງຂອງຄວາມ ອຸດົມສົມບູນຂອງອ່າງຮັບນໍ້າ ທີ່ຫຼືກເວັ້ນບໍ່ໄດ້. ດັດຊະນີດັ່ງກ່າວນີ້ ສາມາດໃຫ້ທິດນໍາ ສໍາລັບ ການພັດທະນາອ່າງ ຮັບນໍ້າໃນອະນາຄົດໄດ້ ໂດຍການນໍາໃຊ້ ສະຖານະການສົມມຸດຖານ; ຕົວຢ່າງເຊັ່ນ, ຜົນກະທົບຂອງ ບາງລະບົບ ເຂື່ອນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ແລະ ການຄິດໄລ່ບັນທັດຖານການວັດແທກທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ພວກເຮົາ ໄດ້ລະບຸຊ່ອງວ່າງຂອງຂໍ້ມູນ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການແກ້ໄຂກ່ອນການດໍາເນີນການປະເມີນຄັ້ງຕໍ່ໄປ. ເຖິງແມ່ນວ່າ ໂດຍສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວ ອ່າງຮັບນໍ້າແມ່ນມີຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງນໍ້າ ແລະ ການຂາດແຄນນໍ້າບໍ່ຖືເປັນບັນຫາ, ແຕ່ກໍ່ຄວນ ຈະມີການເກັບກຳຂໍ້ມູນການເອົານໍ້າໄປໃຊ້ຕາມຂະແໜງການ ແລະ ຂອງແຕ່ລະພື້ນທີ່ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ສາມາດເຂົ້າໃຈໄດ້ດີ ຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບ ຄວາມແນ່ນອນຂອງການສະໜອງນໍ້າຕາມລະດູການ, ແລະ ຄວນກຳນົດ ແລະ ຮວມເອົາຕົ້ອນໄຂກ່ຽວກັບ ປະລິມານການໄຫຼຂອງນໍ້າ (ເພື່ອຮັກສາຄວາມດູນດ່ຽງລະບົບນິເວດແມ່ນໍ້າ) ທີ່ຈຳເປັນຂອງແມ່ນໍ້າແຕ່ລະສາຍ ເຂົ້າໃນ ການປະເມີນຄັ້ງຕໍ່ໄປ. ຍ້ອນຄວາມສຳຄັນຂອງການປະມົງທາງນໍ້າຈືດພາຍໃນພາກພື້ນ, ຂໍ້ມູນທີ່ເປັນມາດຕະຖານຂອງ ການຫາບາກໍ່ມີປະໂຫຍດເຊັ່ນດຽວກັນ. ເຊັ່ນດຽວກັນນີ້, ອ່າງຮັບນໍ້າແມ່ນໍ້າຂອງ ເປັນໜຶ່ງໃນເຂດຈຸດສຸມທາງດ້ານຊີວະ ນາໆພັນຂອງໂລກ ແລະ ສະນັ້ນ ຄວນຈຳເປັນຕ້ອງມີການປະເມີນຂຶ້ນພາກພື້ນກ່ຽວກັບສັດນໍ້າສາຍພັນຕ່າງໆທີ່ອາໄສໃນ ນໍ້າເປັນປະຈຳ ເພື່ອຕິດຕາມການປ່ຽນແປງຂອງຈຳນວນປະຊາກອນຂອງສາຍພັນສັດນໍ້າເຫຼົ່ານັ້ນ. ການບໍລິການທາງດ້ານ ການພັກຜ່ອນຢ່ອນໃຈ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ມີການວັດແທດໃນການປະເມີນຄັ້ງນີ້ ເນື່ອງຈາກການຂາດແຄນທາງດ້ານຂໍ້ມູນ, ແຕ່ ພາກສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງໄດ້ເຫັນທ່າແຮງໃນການພັດທະນາທາງດ້ານການພັກຜ່ອນຢ່ອນໃຈທີ່ກ່ຽວກັບນໍ້າໃຫ້ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງ 3S.

ທ້າຍທີ່ສຸດ, ເນື່ອງຈາກຄັ້ງນີ້ເປັນຄວາມພະຍາຍາມຄັ້ງທຳອິດໃນການປະເມີນຄຸ້ມຄອງມະຫາພາກຂອງ ອ່າງຮັບນໍ້າ 3S, ພວກເຮົາໄດ້ສຸມໃສ່ສະຖານະການຂອງການຄຸ້ມຄອງມະຫາພາກ ໃນແຕ່ລະປະເທດ. ແຕ່ຖືກຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ເນື່ອງຈາກວ່າ 3S ເປັນອ່າງຮັບນໍ້າຂ້າມຜ່ານຊາຍແດນ, ມັນຈຶ່ງເປັນປະໂຫຍດ ໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງເບື້ອງເລິກຍິ່ງຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ ວ່າຈະມີການຄຸ້ມຄອງມະຫາພາກຂ້າມຜ່ານຊາຍແດນແນວໃດ.

ໂດຍມີເຂື່ອນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກເພີ່ມເຕີມຈຳນວນຫຼາຍ ທີ່ຢູ່ໃນຫຼາຍໄລຍະຂອງການວາງແຜນສ້າງຂຶ້ນໃນເຂດ 3S, ຂັ້ນຕອນ ຕໍ່ໄປທີ່ຈະຕ້ອງໄດ້ເຮັດຢ່າງທັນທ່ວງທີ່ ກໍ່ຄືການເຮັດວຽກຮ່ວມກັບພາກສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ໃນການສ້າງສະຖານະການສົມ ມຸດຖານຂຶ້ນ (ຈຳລອງເຫດການ) ສຳລັບການພັດທະນາເຂື່ອນ ແລະ ຈຳລອງຮູບແບບຂອງຜົນກະທົບ ໂດຍນຳໃຊ້ດັດຊະ ນິຍົມຂອງ FHI. ທາງເລືອກອື່ນໆຂອງໃນເຫດການຈຳລອງອາດຄຳນຶງເຖິງ ການປ່ຽນແປງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ (ເຊັ່ນ ການພັດທະນາການບູກຜິດກະສິກຳ, ຫຼື ການບູກປ່າທົດແທນ ແລະ ການພື້ນຜູ້ປ່າ) ພ້ອມທັງ ຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນ ແປງດິນຟ້າອາກາດທີ່ມີທ່າແຮງເກີດຂຶ້ນ. ທົ່ງໝົດທີ່ກ່າວມານີ້ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ບັນດາຜູ້ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງສາມາດລະບຸທາງ ເລືອກໄດ້-ເລືອກເສຍທີ່ບໍ່ຕ້ອງການ ແລະ ການປະສານສົມທົບທີ່ເປັນໄປໄດ້, ແລະ ວິເລີ່ມສ້າງເປົ້າໝາຍທາງດ້ານປະລິ ມານ ສຳລັບການປົກປ້ອງຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງ 3S.





We would like to thank all of the participants in our stakeholder forums for their time and insightful feedback in this testbed application of the Freshwater Health Index. Many thanks to the BRIDGE 3S project, facilitated by IUCN, which helped convene stakeholders, and BRIDGE 3S Champions, who were involved in the consultation process. Additionally, we benefitted from being included in the meetings of the “Measuring, Understanding and Adapting to Nexus trade-offs in the 3S River Basins” project, co-led by IUCN, IWMI and ICEM. Staff at the Mekong River Commission helped review preliminary results during a meeting in Vientiane.

We would also like to acknowledge the contributions of our Science Working Group (www.freshwaterhealthindex.org/science-working-group), which provided the initial conceptual and technical guidance to develop the Freshwater Health Index.

Finally, we are immensely grateful to our dedicated financial supporters, without whom we could not have realized the success of the Freshwater Health Index. Thank you to the Victor and William Fung Foundation Limited, Borrego Foundation, Flora Family Foundation, Betty and Gordon Moore, and Starwood Foundation.

